

Aklı Olana İbret

Nureddin Yıldız'ın "Hadislerle Diriliş" (139.) dersidir.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ. وَصَلَّى اللَّهُ وَسَلَّم عَلَى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِهِ وَصَحْبِهِ أَجْمَعِينَ.

Âlemlerin Rabbi Allah'a hamd, Efendimiz Muhammed aleyhisselama, ailesine, ashabına salat ve selam olsun.

Biz ümmet-i Muhammed olarak, sonuz. Bizden önce başka ümmetler vardı, başlarında peygamberler bulunuyordu. Allah bizden ne istediye onlardan da istemiş, bize neyi yasaklamışsa onlara da yasaklamıştı. Bizim hayattaki varlık nedenimiz neyse onlarınki de oydu, insanî fizyolojik kimliğimiz neyse onlarınki de aynıydı. Babamız aynı, dünyamız aynı ve Rabbimiz de aynıdır.

Fakat bizim Muhammed sallallahu aleyhi ve sellem adında peygamberimiz vardır, onların da Musa - aleyhisselam- diye peygamberleri vardı. Her şeyimiz aynı, peygamberlerimizin adları farklıdır.

İblis bile aynıdır. Şimdi var olan mal ve para ihtirası o zaman da vardı. Şimdi haset var, o zaman da vardı. Şimdi uyuma tutkusu var, o zaman da vardı.

Eski milletlerden bugüne gelen birikimimizi yok kabul ederek hayatı yeniden başlatır gibi Müslümanlık yaşamaya kalkışsak bu, tam öğrenmeye başlayacakken dersi bırakıp gitmek sonucunu getirir. Öğrenmeye vakit yetmez. Bunun için Allah Teâlâ Kur'an'ımızda, bizden öncekilerin hayatına ait sonuçları yoğun şekilde anlatmaktadır. Denebilir ki Kur'an'ımızda namazdan oruca, zekâtta hacca ibadetlerimizle ilgili sözgelimi on ayet varsa önceki ümmetlerin akıbetleriyle ilgili otuz ayet vardır. Buradaki mantık, öncekilerin gidişatını yakalamış bir topluluğun sorunun ana merkezini çözmüş olacağıdır. Bundan sonra kendi iman ve ibadet hayatını daha iyi idare edebilir.

Kur'an'ımız Fatıha'dan sonra Bakara suresiyle başlar. Bu sure yaklaşık iki buçuk cüz ile mukaddes kitabımızın en uzun suresidir. Surenin neredeyse yarısı İsrailoğulları'nı yani Yahudiler'i anlatmaktadır. Daha Kur'an'ımız başlarken ilk yüz ayet onlarla yoğun olarak doludur.

Şüphesiz ki bu durum Kur'an'ın önümüze bilerek çıkardığı bir tablodur. Yusuf suresinin 111. ayetinde Allah Teâlâ şöyle buyurmaktadır:

لَقَدْ كَانَ فِي قَصَصِهِمْ عِبْرَةٌ لِأُولِي الْأَلْبَابِ

“Geçmiştekilerin hikâyelerinde, akli olanlar için ibret vardır.”

Ümmet-i Muhammed bugün zina, faiz gibi günahların yayılması ve insanlığın değer kaybetmesi türünden sorunlar yaşıyorsa bunların üç aşağı beş yukarı aynılarını insanlık daha önce yaşamış ve Kur'an da bunları kaydetmiştir. Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem, “sizden önce şöyle biri yaşamıştı...” diyerek onlardan kesitleri bize nakletmiştir. Öncekilerin olayları kıssalar hâlinde bize, bizim için anlatılmaktadır. Yoksa Kur'an'ın indirilmesinden dört bin sene önce yaşayıp ölmüş birinin hikâyesini anlatmanın ona faydası olacak değildir. Nuh aleyhisselamın kavminin, onlarla ilgili bir surenin Kur'an'da bulunmasını bilmek veya bilmemek bakımından kâr veya zararı yoktur. Yaşayacakları akıbeti zaten yaşamışlardır.

Ancak biz, anlatılan Nuh aleyhisselam kıssasından kendimize ders çıkarmaya mecburuz. Ümmet olarak da fertler hâlinde her birimiz için de. Bu frekans yakalanamadığı zaman Allah'ın akıbetlerini anlattığı kavimlere benzemeye devam eder, o arada hiçbir şeyin de farkına varmayız. Bunlar bize ya ders olarak geri döner ve neticede Rabbimizin razı olacağı yola gireriz ya da bu ibreti alamadığımızdan ötürü, o anlatılanların yuvarlandıkları yerden aşağı düşeriz, Allah korusun.

Kur'an'ımızın bize farklı surelerin farklı ayetlerinde, defalarca anlattığı hadiselerden biri “cumartesi adamları” olayıdır. Birden fazla surede bu olay anlatılmaktadır ancak el-A'râf suresinin 163-167. ayetlerinde konuya ayrıntılı olarak değinilmektedir.

Herhâlde bugünkü kadar acil biçimde anlamamız gerekecek başka bir zamanın olmadığı bu olayın öncelikle özetini verelim, ardından ayetlerin anlatımıyla zihnimize iyice yerleştirelim.

Büyük ihtimalle bugünkü Gazze sınırından Suriye'ye doğru gelinen bölgede, Akdeniz sahilinde bir köyde Davud aleyhissalam devrinde gerçekleşen olay, balıkçılıkla geçinen bir Yahudi köyünde yaşanmıştır. O zamanlar on iki bin nüfuslu kalabalık bir yerleşim olduğu rivayet edilen bu köyün halkına peygamberleri, Allah'ın cuma gününü mübarek gün olarak tayin ettiğini söylüyor. Onlar da cumayı beğenmediklerini, söz konusu günün cumartesi olması gerektiğini söyleyerek itiraz ediyorlar. Gerekçe olarak da "Allah'ın dünyayı altı günde yarattığı, yedinci gün yorulup dinlendiği ve o günün de cumartesi olması nedeniyle" bunu istediklerini söylüyorlar.

Bu hadise o peygamberi üzüyor. Allah Teâlâ da peygamberine, onların dedikleri gibi olmasını vahy ediyor. Fakat onlar cumartesi konusunda ısrar ederek Allah'a karşı galibiyet kazandıklarını zannederken imtihanlarının başladığını anlamıyorlar. Neticede cumartesi kutsal gün olarak ilan ediyorlar ki günümüzde de onlar için kutsaldır. Bunun üzerine Allah Teâlâ peygamberine, madem cumartesi kutsal bilmektedirler, o gün balık tutmanın haram olduğunu bildirmesini emrediyor. Sonuçta söz konusu kişiler peygamberleri olan, ibadetlerini yapan kimselerdir. Geçim kaynakları balıkçılıktır.

Kabul ediyorlar ve cumartesi günü balık tutmanın haram olduğu ilan ediliyor. Fakat deniz cumartesi günü balıkla dolu, haftanın altı günü balıklar kaçtı. Her gün dopdolu olacağını sandıkları denizi yalnızca yasaklı olan cumartesi dolu görüyor, diğer günler balığı bol bulamıyorlardı. Bir, iki, üç... haftalar boyunca böyle olmaya başladı. Allah bir gün denizi balıkla dolduruyor, kalan günlerde adeta boş bırakıyordu.

Aralarından biri bu duruma karşı şöyle formül geliştirmiş: Cuma sabahı ağını denize atacak, cumartesi balıkla dolan ağı ertesi gün, pazar günü çekecek ve böylece yasaklı günde avlanmamış olacak. Sonuçta cuma günü ağ atmak yasak olmadığı gibi pazar da ağ çekmek serbestti. Balığı unutmaya başlayan Yahudiler bir de bakmışlar ki bu 'uyanık' olanın evinde balık pişiyor. Ona balığı nereden bulunduğunu sorup hilesini öğrenmişler. Bu yöntemi çok beğenerek ve hepsi cuma gününden ağlarını denize atmışlar.

Toplumun Allah'tan korkanları onlara "Siz ne yapıyorsunuz! Bu yaptığınız Allah'a karşı bir hiledir, hepimizi helak edersiniz!" demişlerse de böyle yaparak yasağı delmiş olmadıklarını anlatmışlar. Bunun üzerine Allah'tan korkan o kimseler, Allah'a hile yapılan bir yerde durmaktansa hicret edeceklerini söyleyip köyü terk etmişler. Hatta taşındıkları yeni köy ile eski köyleri arasına büyük bir duvar örerek o "Allah'a hile yapan" kişileri görmemek istemişler.

Allah Teâlâ, o hileciler için, "onlara 'aşâğılık maymunlar olun!' dedik" buyuruyor. Üç gün maymun olarak yaşamış, üçüncü gün hepsi ölecek topluca helak olmuşlar.

*

Şüphesiz ki bu 'bir varmış bir yokmuş' masalı değil. Kur'an-ı Kerim'in A'râf suresindeki ayetlerinden söz ediyoruz. Bu ayetleri mealinden okuyalım:

"Onlara, deniz kıyısında bulunan şehir halkının durumunu sor. Hani onlar cumartesi gününe saygısızlık gösterip haddi aşıyorlardı. Çünkü cumartesi, tatili yaptıkları gün, balıklar meydana çıkarak akın akın onlara gelirdi. Cumartesi tatili yapmadıkları günler de gelmezdi.

İşte böylece biz, fasık olmalarından dolayı onları imtihan ediyorduk. İçlerinden bir topluluk, Allah'ın helak edeceği yahut şiddetli şekilde azap edeceği bir kavme ne diye öğüt veriyorsunuz, dediler. Öğüt verenler dediler ki: Rabbimize mazeret beyan edelim diye, bir de Allah'tan korkarlar ümidiyle öğüt veriyoruz.

Onlar kendilerine yapılan uyarıları unuttunca biz de kötülükten men edenleri kurtardık, zulmedenleri de yapmakta oldukları kötülüklerden ötürü şiddetli azap ile yakaladık. Kibirlenerek kendilerine yasak edilen şeylerden vazgeçmeyince onlara ‘aşağılık maymunlar olun!’ dedik.

Rabbin elbette kıyamet gününe kadar onlara en kötü eziyeti edecek kimseler göndereceğini ilan etti. Şüphesiz ki Rabbin cezaı çabuk verendir ve çok bağışlayan, pek esirgeyendir.”

Yaşadıkları cezalandırma, başlarına gelenle sonlanmış bir süreç değil. Allah onlara kıyamete kadar azap edecek birilerini göndereceğini de haber veriyor. ‘Kıyamete kadar’ ifadesi İsrail aleyhisselamın sūra üflemesini gerektirir. Demek ki bu gerçekleşmedikçe yani dünya son bulmadıkça, Yahudiler’in devleti nerede olursa olsun, Allah’ın onlara azap göndereceği muhakkaktır. Bir devlette elli sene keyif sürmelerinin anlamı olmadığı gibi onlarla barışıp öpüşen de aynı azaba uğrar.

Kitabımız bu olayın tam olarak hangi köyde gerçekleştiği, söz konusu kişilerin özellikleri vs. ile ilgili ayrıntılardan bahsetmeyip mümin oldukları hâlde Allah’a karşı hile yapmış olmalarını gözümüzün önüne getirmektedir.

Olaydaki insanlar Allah’ın imtihanını gökten azap yağması, taşa dönüşmek vb. bir yolla bekliyorlardı belki ama imtihan onları en keyifli yerlerinden bulmuştur: Mesleklerinden. Geçim kaynaklarının kuruması ile sınıdılar. Allah önce ayağın kayabileceği kaypak bir zemin kurdu onlara. Balık için Allah’a hile düşünebilecek kadar aşağılık kalp sahipleri olduklarını gösterdiler. Ama toplumun tamamı tuzağa düşmedi, bunlar aç kalsalar bile Allah’a sadakatlerini sürdürme azmindeydiler. **Üçüncü sınıfta ise ne nankör ne vefalı olmayan, pozisyonu seyredenler vardı. Bunlar Allah’a hile kurmaya cüret edenleri uyarmakla yetindiler ama nankörlerle birlikte helak oldular. Unutulmaması gereken nokta, bu toplumun başında peygamber bulunduğu. Yani kâfir değildiler.**

Yahudiler’in lanetli oluşları böyle başlamıştır. Daha önce de Musa aleyhisselamı bunaltmışlardı.

Kıyamet günü Rabbimizin “Size geçmiş kavimlerin kıssaları anlatılmıştı, neden ibret almadınız?” sorusuna muhatap olmamak için Kur’an’ın bu anlatımından ve hadisenin kendisinden çıkaracağımız dersleri maddeler hâlinde sıralayalım:

1- Ayetlerin işaret ettiği bir numaralı sır şudur: Aslında dünya hayatında haramlar azıcık, helaller çoktur. Bir markete girdiğinizde göze çarparak haramlar on kalemde fazla değil, geri kalan yüzlerce mamul helaldir. Buna rağmen, hayat bir imtihandır madem, ne hikmettir ki hep haram cazip gelir. “Altı gün bize yeter, Allah bir günü yasaklamışsa ne olacak, aç mı kalırız sanki” deseler imtihanı kazanacaklardı. Altı günü bırakıp o bir günü aradılar. Çünkü ayet-i kerime, “fasıklık bir kere sindi içlerine” buyuruyor. Yani Allah’a karşı başkaldırma, “bana göre böyle” diyerek kendini Allah’ın karşısında konumlandırma alışkanlığının kıvılcımı içlerinde parlamıştı.

Aslında haramlar az, helaller çok olmasına karşın haramların daha yaygın oluşu tıpkı altı gün balığın az gelip kalan bir gün balıkla dolup taşan deniz gibi. İşte bunun için esnaf, faizsiz iş yapılamayacağını söyler durur. Bin dükkân açma imkânın vardır ama birini bile helal işletemezsin, der.

Faiz ve haram, cumartesi balığıdır. Hayatın Allah’tan gelmiş bir imtihan olduğunu bilen mümin, bütün dünya balık dolsa bile aç kalır ama yine o *cumartesi balığına* tutmaz. İman bunu gerektirir. O zamanki imtihanda “aç mı kalalım!” tepkisi verenler gibi bugün ekonominin faizsiz döndürülemeyeceğini söyleyenler vardır. O gün balık tutma olayını onlara yaşatan Allah, bugün Kur’an’ındaki ayetlerle bunu bize anlatmaktadır ki banka faizlerinin içimize sızma yollarını görebilelim. Müziğin nasıl helalleştirileceğini, herhangi bir konunun müzik sunumu olmaksızın sanki anlatılamayacağını, diploma alabilmek uğruna dinin bile niçin feda edilebileceğini anlayalım diye bu ayetler bize anlatılmıştır.

Bir afettir bu. Aslında haram az, helal çoktur ama azlığına rağmen haram her yere rengini vererek insanların haramsız hayatın olmadığını düşünmelerini sağlar.

2- Allah'ın şeriatına karşı hileyi ilk düşünen, Yahudilerdir. Onlardan önceki milletler en ileri tepki olarak reddetme yoluna gidiyorlardı ama Yahudiler çok dindar, takvalı numarası yapabildikleri için hile yapmak fakat o arada dinlerini de bırakmamak sevdasına tutuldular. Yahudi'nin en meşhur karakterlerinden biri de bu hilebazlıktır ve bunu Allah'a karşı cüret ederek yapmışlardır. Sözünde en çok duran esnaf görüntüsü vermeleri şeytana külahını ters giydirme kurnazlıklarındandır.

Faizin adını kredi yapmak, tüketim desteği demek bu aklın işidir. Müziğin adını tasavvuf müziği koymak da böyle bir şeydir. **İsmi değiştirmek, yandan dolaşmak haramı herhangi bir şekilde helalleştirmez ama mantık böyle şekillenince bir defa, Allah'ın şeriatına karşı hileyi bile meşru gösterebilir. Zinaya götüreceği belli olduğu hâlde bir hastalığı İslamî hizmet kılıfıyla pazarlayabilir şeytan ve insan da "kötü niyeti olmaksızın" buna kapılabilir.**

3- Toplumun o gün asiler, asilere karşı duranlar ve sessiz kalanlar olarak üçe bölündüğü manzarasında olayın sonucunu bekleyerek galibi tutmak üzere pozisyon alan sessizler sınıfı yoğundur. Bugün de şeriata hücum edildiği esnada "Bu hükümleri konuşmanın zamanı mıydı?" diyenler, işte o sessizler sınıfıyla benzeşir. Allah'ın muvahhid kulları ise tepkilerinde pasif davranmadılar, onlarla aynı ufku bile paylaşmamayı seçerek aralarına duvar ördüler. Maymuna dönüşmekten de böyle kurtuldular.

Dünya toplumları her zaman üç gruptur: Allah diyenler, Allah'a asi olanlar, sessiz kalanlar. Üçüncü grubun duruşunu ele veren birçok cümle hâlâ yaşamaktadır: Zamanı mıydı, bu kadar ileri gitmemek lazım, gençliğini yaşasın biraz... Akıllarınca oyunun galibi belirlendikten sonra onu destekleyecekleri anı kollayan bu kitle, elbette Allah'ı kandıracak değildir.

4- Önemli bir ayrıntı olarak şurayı gözden kaçırmamalıdır: Allah'a isyan edenlere tepki gösterenleri "sizi dinlemeyecekleri belli, boşuna tepki gösteriyorsunuz" diyerek uyarılara karşı onlar, karşılarındaki kişilerin kabul edip etmeyeceklerini bilemeyeceklerini ama Allah'a karşı özürlerinin hazır olmasını istediklerini söylüyorlar.

Davet işiyle meşgul olan, hocalık eden, ders gruplarında bulunan, gençlerle kamp yapan ve diğer herkesin duruşunu da bu tavır özetler: Ben Rabbimin yapmayı emrettiğini yapıyor ve mazeretimi hazırlıyorum. Bir umut daha vardır ki bunu "bir de Allah'tan korkarlar ümidiyle" ifadesini söyleyerek belirtmişlerdir. Boşa bir uğraş olması için değil, karşıdakinin ıslah olacağı ümidiyle yapmaktadırlar bunu.

Öyleyse Allah'a davet işiyle meşgul olanlar, camilerin alt katında bankamatik görseller bile umutsuz olmayarak işe devam edeceklerdir.

5- Asiler isyan etmiş, Allah'tan korkanlar onları uyarılmış ve hicret etmişler hatta duvar örmek önlemi dahi almışlardı. Diğer tarafta hileyle başlayan iş, baktılar ki cumadan attıkları ağı pazar günü toplamakla başlarına taş yağmıyor, bu sefer cumartesi de balık tutmaya dönüştü. Buna da cüret edebildiklerinde maymuna dönüştürüldüler.

6- Bahsedilen 'maymunlaşma', fiilen maymuna dönüşmektir. Ümmetimizin ulemasının geneli bu kanaattedir. Şu kadar ki maymun olarak uzun süre yaşayıp evlendikleri, çocuklarının olduğu vs. benzeri bir sürece girmediler. O maymun nesil üç gün sonra ölüp yok olmuş, nesil de iyi olanlardan devam etmiştir.

7- Sessizlik niçin sorun oluyor ve ayet de bunu gündeme getiriyor? Çünkü sessizlik bir benimseme belirtisi olabilir ve günahı işleyenler toplumdaki refleksi görmediklerinde günaha cüretli şekilde sarılırlar. Aynı şekilde başkalarının da böyle yapınca bir şey olmadığını zannetme nedeni hâline gelirler. Bu nedendir ki Allah'a asi olanlarla o asiliğe sessiz kalanlar -ki üçüncü maddede bu sessiz tavrın hangi tepkilerle meydana geldiğinin bazı örnekleri verilmişti- buradaki endişenin cevabını bulmalıdırlar. Allah'a isyan etmeye sessiz kalmak ne zaman helal olabilir ki? Dünyada hangi zamanlar

ve mekânlar Allah'ın dini için uygun olmayabilir ki? Allah bizim Allah'ımız olduğu sürece ve hayatta nefes aldığımız müddetçe Allah'ın zamanıdır.

8- Kur'an'ımız bu ayetlerinde, Medine'deki Yahudiler'i kastederek "onlara sor bakalım" buyurmaktadır. Efendimiz sallallahu aleyhi ve sellem de bunu bir kültür olarak bilmekte olan Medine'deki Yahudiler'e sormuş, dedelerinin böyle bir şey yapmadığını söylememişler. Böylece Kur'an'ımız ve Resûlullah aleyhisselam Efendimiz, bu hadisede mucizevî kimliğini göstermiş ve Efendimiz'in mübarek ağzından çıkan her sözün haktan geldiği bir kere daha belgelenmiştir. Bu olay dahi onun bir mucizesidir.

9- Fıkıhtaki meşhur sedd-i zerâi kuralı bu olaydan da anlaşılabilir: Bir şeyin ucu harama götürüyorsa dinimiz onu kökten yasaklar. Genç bir erkeğin genç bir kadının eline tutması aslında zina değildir ama sonunda zina olduğu için ona da haram denmiş ve elin zinası olduğu söylenmiştir. Gözün zinasının da bakmak olduğu söylenmiştir. Kendisi için böyle bir şeyin geçerli olmadığını söyleyenin akıl kıtlığı daha bunu söyleyerek başlamış demektir.

10- Bu dersi niçin işlediğimizin ana sebebine gelebiliriz. Bütün bunları şu hadis-i şerifi okumak için iyi bir giriş olarak değerlendirebiliriz:

Buharî'de 3456, Müslim'de 2669 numara ile yer alan meşhur bir hadis-i şerifi Ebu Said radiyallahu anh rivayet ediyor:

Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu: *"Sizden öncekilerin izini karış karış süreceksiniz. O kadar ki onlar bir keler (fare benzeri bir hayvan) deliğinden girseler siz de gireceksiniz."* Bunun üzerine ashab-ı kiram merak ederek o taklit edeceklerinin Yahudiler ve Hıristiyanlar mı olduğunu sorduklarında Efendimiz aleyhisselam, *"Başka kim olacak?"* diye cevapladı.

Hadis-i şerif, Yahudiler ve Hıristiyanlar'ı adım adım takip edeceğimizi haber veriyor. Bugün Avrupa'daki Müslümanlar cami yaptırırken, Türkiye'de evini-işini genişletirken, düğün yapacakken faizi nasıl da helal kılıflandırıp isim buluyor ve bunu kendilerine yutturuyorlar, görebiliriz. Yalnızca Anadolu'nun yakın geçmişinde kullanılmış olduğu için bazı müzik aletleri adeta helal nasıl oluveriyor, görebiliriz. Bazı bidatler Resûlullah aleyhisselam ve ashabından uzak olduğu hâlde alenî müekket sünnetlerden daha yaygın nasıl olabiliyor, görebiliriz.

Hadisin mucizevîliği bugünkü şeklinden daha açık biçimde meydana çıkamazdı herhâlde.

Cumartesi adamları, kendilerine göre, Allah'ın şeriatını delmediklerini düşünüyorlardı belki. Bu hileyi yutturabileceklerini sandılar. Her şeyden önce bu, Yahudilikten önce insanlığın bir hastalığıydı. Dinini bile kendine göre şekillendirmeye cüret edebilir insan. Afet de imtihan da budur zaten.

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِيْنَ. وَصَلَّى اللّٰهُ وَسَلَّمْ عَلٰى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ وَعَلَىٰ اٰلِهِ وَصَحْبِهِ اَجْمَعِيْنَ.

Âlemlerin Rabbi Allah'a hamd, Efendimiz Muhammed aleyhisselama, ailesine, ashabına salat ve selam olsun.